

Muistio maa- ja metsätalousvaliokunnan kuulemiseen 1.10.2020

Asia: Kansalaisaloite (KAA 9/2019) avohakkuiden lopettamiseksi valtion mailla

Eduskunnalle on tehty 17.5.2018 lakialoite avohakkuiden lopettamiseksi valtion mailla. Kansalaisaloitteella tähdätään metsälain muutokseen ja siihen, että valtion omistamilla alueilla ei jatkossa olisi pääsääntöisesti sallittua tehdä lainkaan uudistushakkuita, eli sellaisia hakkuita, joista syntyy metsälaissa määritelty uudistamisvelvoite. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että valtion metsien hoidossa siirryttäisiin nykyisestä kasvu- paikkaperusteisesta metsienhoidosta jatkuvapeitteiseen metsänkasvatukseen.

Metsähallituksen hallinnassa olevasta runsaan 9 milj. hehtaarin maa-alasta talouskäytön piirissä on noin 57 prosenttia (5,2 milj. ha)

Taulukko 1: Metsähallituksen hallinnassa ole valtion maaomaisuus

	Hehtaaria	
Monikäyttömetsät	4 961 000	54,3 %
-Metsämaa	3 485 000	
-Kitumaa	712 000	
-Joutomaa	684 000	
-Muut alueet	80 000	
Tuottovaateen alaiset muut alueet	213 000	2,3 %
Luontaistalousalueet (Liikelaitoksen hoidossa oleva muu omaisuus; 3. tase)	325 000	3,6 %
Lakisääteiset suojelualueet	1 778 000	19,4 %
Erämaa-alueet	1 377 000	15,1 %
Suojeluohjelmat	382 000	4,2 %
Muut erikoisalueet JHT:n taseessa	107 000	1,2 %
Maa-alueet yhteensä	9 143 000	100,0 %

* Metsätalousmaat on jaettu pohjoismaisen metsätalousluokittelun mukaan puuntuottokyvyn perusteella: metsämaalla puuston keskimääräinen vuotuinen kasvu on vähintään 1 m3/ha; kitumaalla 0,1-1 m3/ha ja joutomaalla alle 0,1 m3/ha. Muihin alueisiin kuuluvat metsätalousalueiden muut alueet (tiet, linjat, varastoalueet) ja tuottovaateen alaiseen muuhun alueeseenvaltion retkeilyalueet, suojelumetsät, virkistysmetsät sekä loma- ja matkailualueet.

Metsähallitusta koskeva lain (234/2016) 6 §:n mukaan *luonnonvarojen kestävän hoidon ja käytön olennaisena osana Metsähallituksen on riittävästi otettava huomioon biologisen monimuotoisuuden suojelu ja taroituksenmukainen lisääminen metsien, meren ja muiden luonnonvarojen hoidolle, käytölle ja suojelulle asetettujen muiden tavoitteiden kanssa. Metsähallituksen on lisäksi otettava huomioon luonnon virkistyskäytön sekä työllisyyden edistämisen vaatimukset.*

Talouskäytössä olevasta ns. tuottovaateen alaisesta metsämaasta (3 485 000 ha) on em. 6 §:n takia erilaisten käyttörajoitteiden piirissä yhteen noin 593 000 ha, mikä on 16,5 % tuottovaateen alaisen metsämaan alasta (taulukko 2).

Taulukko 2: Maankäyttörajoitteet velvoitteittain 2019 (ha ja m3)

2019								
Velvoite	Ei hakkuita/poimintahakkuut		Rajoitettu käyttö/kohde-merkintä		Yhteensä		Osuus metsätalouden metsämaan alasta/puustosta	
	2019		2019		2019		2019	
	ha	m3	ha	m3	ha	m3	ha/%	m3/%
Monimuotoisuus	168 051	20 773 622	23 297	2 381 348	191 348	23 154 970	5,3 %	8,0 %
Virkistyskohteet	5 223	462 609	192 053	19 161 200	197 276	19 623 809	5,5 %	6,8 %
Porotalouskohteet	50 514	3 548 325	30 738	1 957 299	81 252	5 505 624	2,3 %	1,9 %
Saamelaiskulttuuri	113 736	8 236 379	8 933	493 455	122 669	8 729 834	3,4 %	3,0 %
Yhteensä	337 524	33 020 935	255 021	23 993 302	592 545	57 014 237	16,5 %	19,7 %
Metsätal. Metsämaan alasta / puustosta	9,4 %	11,4 %	7,1 %	8,3 %	16,5 %	19,7 %		
	ha	m3						
Metsätalouden metsämaa	3 593 865	289 857 618						

Muista syistä (esim. metsälakikohteet) käytön ulkopuolella 52 000 ha ja rajoitetussa käytössä 180 000 ha eli kokonaisuudessaan käyttörajoitteiden piirissä on 798 000 ha, joka on noin 23% tuottovaateen alaisesta metsämaan alasta.

Metsätaloutta ei käytännössä myöskään harjoiteta talouskäytössä olevilla monikäyttömetsien kitu- ja joutomaalla (yhteensä 1 360 000 ha)

Hallitusohjelma ja jatkuvapitteinen kasvatus

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan:

- edistetään monipuolisia metsien kasvatus- ja käsittelytapoja, mukaan lukien jatkuvapitteinen kasvatus, ilmastotavoitteet ja taloudelliset näkökulmat huomioonottaen.
- Metsänhoidon suosituksia arvioidaan ja tarvittaessa päivitetään tutkimus- ja seurantatiedon sekä käytännön kokemusten perusteella.
- Metsähallituksen omistajapoliittiset linjaukset päivitetään siten, että yhteensovitetään paremmin kestävä metsätalous, puun saatavuus, luonnon monimuotoisuus, virkistyskäyttö, ilmastopolitiikan tavoitteet ja maankäytön eri muodot.
- Edistetään talousmetsien luonnonhoitoa, kuten lahoppuun ja kantojen jättöä, kulotusta, tekopökkelöitä, riistatiheikköjä, suojavyöhykkeitä ja vesistövaikutuksen pienentämiseen tähtäviä toimia. Myös Metsähallituksen mailla edistetään jatkuvan kasvatuksen menetelmiä.

Metsähallituksen omistajapoliittiset linjaukset 2020-2024

Uudet hallitusohjelman kirjaukset huomioonottavat Metsähallituksen omistajapoliittiset linjaukset vuosille 2020-2024 hyväksyttiin talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa 23.4.2020. Tähän muistioon on koottu linjauksista lähinnä luonnon monimuotoisuutta ja metsien käsittelyä koskevat parempaa yhteensovittamista koskevat kohdat.

Koko Metsähallitusta koskevien yhteisten linjausten mukaan *Metsähallituksen hallinnassa olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta hallinnoidaan yhtenä kokonaisuutena valtion kiinteistöstrategian mukaisesti. Alueiden käyttö suunnitellaan luonnonvarasuunnitelmien avulla tavoitteena mahdollisimman suuri yhteiskunnallinen kokonaisuhyöty ja kustannustehokkuus.*

Metsähallitus ylläpitää ja kehittää luonnon monimuotoisuutta hallinnassaan olevilla maa- ja vesialueilla.

Metsähallituksen liiketoimintaa koskevien linjausten mukaan *Metsähallituskonsernin liiketoimintojen on oltava ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestäviä ja tuotettava tasainen tuloutus omistajalle.*

Vuosina 2020-2024 Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan yhteen nykyistä paremmin luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys.

Peitteellisen metsänkäsittelyn pinta-alaa uudistushakkuuluonteisissa hakkuissa lisätään nykyisestä noin 15 %:n tasosta 25 %iin. Lisäystä kohdennetaan erityisesti turvemaille.

Omistajapolitiittisten linjausten taustamuistion mukaan edellä mainituiden linjausten lisäksi tehdään mm. seuraavia toimenpiteitä:

Turvemaiden käsittelyssä huomioidaan paremmin niiden ilmastovaikutukset ja vesiensuojelu. Keinoina tässä käytetään peitteellisen metsänkäsittelyn lisäämistä pohjavesipinnan säätelyä ja oikein kohdennettua ennallistamista hyödyntäen Pohjois-Karjalan suunnittelupilotin menetelmiä koko maassa.

Monikäyttömetsissä kiertoajan jatkamista käytetään siihen soveltuvissa kohteissa tulostavoitteen asettamat raamit huomioiden.

Toteutetaan metsähallituslain mukaisena yleisenä yhteiskunnallisena velvoitteena aktiivisten luonnonhoito-toimenpiteiden ohjelma monikäyttömetsissä. Ohjelma sisältää myös hallitusohjelman mukaisia toimenpiteitä.

Jatkuvapeitteinen metsänkasvatus: Peitteellisen metsänkäsittelyn pinta-alaa uudistushakkuuluonteisissa hakkuissa lisätään noin 15 %:n tasosta 25 %iin

Metsähallitus yhteensovittaa valtion maihin kohdistuvia odotuksia vastuullisesti ja vuorovaikutteisesti. Toiminnan lopputuloksena tulee olla sellainen ratkaisu, josta saadaan valtion maiden paras kestävä hyöty-yhdistelmä koko yhteiskunnalle. Biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen ja ilmastoviisas toiminta ovat Metsähallituksen strategisia tavoitteita. Valtion monikäyttömetsien puuston kasvusta käytetään vuosittain 46 prosenttia puuhun perustuviin tuotteisiin ja samalla turvataan monikäyttömetsien muiden käyttömuotojen saatavuus. Monikäyttömetsien puusto kasvu on noin 13 miljoonaa kuutiota ja hakkuupoistuma noin kuusi miljoonaa kuutiota vuodessa. Valtakunnan metsien inventoinnin mukaan valtion metsien puuston tilavuus ja hiilivarasto ovat lähes kaksinkertaistuneet viimeisen 50 vuoden aikana. Samalla hiiltä sitova puuston kasvu on 2,5 -kertaistunut.

Metsähallituksen vuosittainen metsienkäsittelypinta-ala on 76 000 ha, josta uudistushakkuuluonteisia hakkuita on noin 25000 ha. Tästä avohakkuiden osuus on noin 18 000 ha, siemenpuuhakkuiden noin 5000 ha ja muita uudistushakkuutapojen noin 1400 ha. Yleisin hakkuumenetelmä Metsähallituksella on kasvatus- eli harvennushakkuu. Puunkorjuun piirissä vuosittain oleva pinta-ala (76 000 ha) on noin 2 prosenttia talouskäytössä olevien monikäyttömetsien metsämaan pinta-alasta.

Aiemmin Metsähallituksessa keskimäärin vuodessa 15 % uudistusluontoisista hakkuista tehtiin peitteellisinä erityishakkuina. Jatkuvapeitteisen metsätalouden menetelmiä käytetään niille soveltuvilla kasvupaikoilla erityisesti, jos alueen muiden käyttömuotojen vuoksi peitteisyyden ylläpitäminen metsässä on tärkeää. Tällaisia

kohteita ovat esimerkiksi Lapin karut männiköt, matkailu- ja retkeilyalueiden metsät sekä muut virkistyskäytönpainotteiset metsät ja soveltuvat turvemaiden metsät. Tämän tyyppisille alueille suunnataan 25 % tavoitteen mukaiset erityishakkuut.

Peitteellisten erityishakkuiden (6250 ha ja 25 % uudistushakkuuluonteisista hakkuista) osuus kaikista hakkuista olisi 8,2 %. Harvennushakkuiden (51 000 ha) ja peitteellisten erityishakkuiden yhteenlaskettu osuus (57 250 ha) olisi 75,3 % vuosittaisesta metsänkäsittelypinta-alasta.

Metsähallitus huolehtii monikäyttömetsien luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta peitteellisessä metsätaloudessa vastaavalla tavalla kuin metsien jaksollisessakin kasvatuksessa. Suurin panostus monimuotoisuuden eteen ovat monikäyttömetsien luonto- ja erityiskohteet, jotka Metsähallitus on siirtänyt omalla päätöksellään metsätaloustoimien ulkopuolelle tai rajoitetun metsien käsittelyn piiriin (katso taulukko 2). Toinen tärkeä panostus monikäyttömetsien monimuotoisuuteen on metsiin jätettävä lahopuu ja elävät säästöpuut. Valtakunnan metsien inventoinnin mukaan valtion monikäyttömetsissä on keskimääräistä enemmän lahopuuta – luonto- ja erityiskohteilla kaksin- tai kolminkertaisesti keskiarvoa enemmän. Oma iso kokonaisuutensa metsätalouden ympäristöhoidossa on tärkeiden elinympäristöjen aktiivinen hoitaminen, johon tullessaan panostamaan selvästi aiempaa enemmän uuden omistajapolitiikan mukaisesti. Monikäyttöä ja monimuotoisuutta edistävä panostus kohdennetaan vaikuttavuuden perusteella nimenomaan sinne missä tällaisia tarpeita on ja panoksesta saatava hyöty on suuri.

Metsähallituksen omistajapolitiikan valmistelun yhteydessä tehtiin arvioita erilaisista valtion metsien käytön skenaariovaihtoehdoista. Siirtyminen kokonaan jatkuvapeitteiseen metsänkasvatukseen pienentäisi olennaisesti Metsähallituksen vuosittaisia hakkuumääriä ja suurentaisi samanaikaisesti korjuupinta-alaa. Tämä romahduttaisi Metsähallituksen liiketoiminnan tuloksen, vähentäisi tuhansilla henkilötyövuosilla metsäsektorin työpaikkoja sekä pienentäisi usealla sadalla miljoonalla eurolla metsäsektorin yritysten liikevaihtoa. Tämän muutoksen ei voisi katsoa toteuttavan hallitusohjelman mukaista eri käyttömuotojen parempaa yhteensovittamista.

Nykytietämyksen mukaan peitteisen metsänkäsittelyn tavoitetason lisääminen yli edellä mainitun 25 % tason toisi peitteellisen metsänkasvatuksen piiriin kohteita, joiden uudistuminen ei nykytietämyksen valossa onnistu riittävän hyvin. Tällöin metsien kasvu ja hiilensidonta heikkenevät ja hakkuumääriä pitäisi laskea.

Metsähallitus perusti elokuussa 2019 kolme 5000 hehtaarin jatkuvan kasvatuksen havaintoaluetta Rautavaaralle, Suomussalmelle ja Savukoskelle (yht. 15 000 ha). Tarkoituksena on saada lisää kokemusta ja tutkimustietoa peitteisen metsätalouden harjoittamisesta erityisesti laajoilla alueilla. Havaintoalueilla tehdään tutkimusta yhteistyössä yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa. Seurantaa ja tutkimusta tullaan tekemään 30 vuoden ajan.

Peitteellisen metsänkäsittelyn pinta-alaosuuden lisäämisen (yli 25 % tason uudistushakkuuluonteisista hakkuista) sijaan on tällä hetkellä järkevämpää panostaa metsienkäsittelymenetelmien tutkimukseen. Vuotta 2020 koskevassa tulossopimuksessa maa- ja metsätalousministeriön on antanut tavoitteeksi Luonnonvarakeskukselle *tuottaa tietoa jatkuvapeitteisen metsänkasvatuksen menetelmien vaikutuksista luonnon monimuotoisuuteen ja metsätalouden kannattavuuteen, lisäksi kehitetään luonnonhoidon menetelmiä*. Myös Kansallisen metsästrategian toimissa maankäyttösektorin ilmastohankekokonaisuudessa jatkuvan kasvatuksen menetelmien kehittäminen on tärkeänä tavoitteena rahoitetuissa kehittämissankkeissa.